

Hoe kom je tot een inclusief meertalig taalbeleid?

In Nederland zijn ruim 3,5 miljoen mensen meertalig, waaronder steeds meer leerlingen in het voortgezet onderwijs. Meertalige leerlingen hebben (vaak) de competentie om meer dan één taal te begrijpen en in het dagelijks leven te gebruiken. Dit vraagt om een visie op de rol van meertaligheid op school en om expliciet taalbeleid.

Tekst Joana Duarte

Meertaligheid in het voortgezet onderwijs

Iedere docent krijgt in de praktijk te maken met meertaligheid. Vreemde talen, buurtalen, streektaalen of migrantentaalen: zichtbaar of niet, in elke klas is er meertaligheid (Duarte, 2020). Meertaligheid biedt voordelen op cognitief, sociaal en economisch vlak (Muysken & Kuiken, 2009). Alhoewel Nederland rijk is aan taaldiversiteit, blijft het onderwijssysteem hardnekkig eentalig georiënteerd. Dat betekent dat er op veel scholen van uitgegaan wordt dat voornamelijk Nederlands als instructietaal mag worden gebruikt. Veel docenten erkennen wel dat meertalige leerlingen ondersteuning

nodig hebben om beter in het onderwijs te kunnen participeren en presteren. Ze voelen zich er echter onzeker over hoe ze deze steun in de praktijk het beste kunnen aanbieden. Uit onderzoek blijkt dat een kleurenblinde benadering ten aanzien van taaldiversiteit – waarbij deze diversiteit genegeerd wordt – schadelijk is voor de prestaties van meertalige leerlingen (Agirdag, 2020). Scholen moeten daarom een pedagogisch-didactische visie ontwikkelen om met meertaligheid om te gaan en deze visie vertalen in beleid.

Taalbeleid

Onderzoek heeft aangetoond dat een schoolbeleid waarin er waardering is voor

EXTRA / Meertaligheid

meertaligheid niet alleen de onderwijsprestaties, maar ook het welbevinden van leerlingen bevordert. Meertalige leerlingen voelen zich minder buitengesloten als hun meertaligheid op school erkend en gebruikt wordt (Helot & Young, 2006). Leerlingen blijken ook meer *sense of belonging* op school te ervaren als er tolerant wordt omgegaan met de talige diversiteit (Van der Wildt et al., 2017). Volgens de SLO (2023), is taalbeleid “de structurele en strategische poging van een schoolteam om de onderwijspraktijk aan te passen aan de taalleerbehoeften van de leerlingen, met het oog op het bevorderen van hun algemene ontwikkeling en het verbeteren van hun onderwijsresultaten”. Terwijl een smal taalbeleid zich richt op het wegwerken van deficiënties, de verbetering van taalfouten of het behalen van taaltoetsen, richt een breed taalbeleid zich op de taalontwikkeling en het welzijn van alle leerlingen. Om een duurzame benadering omtrent meertaligheid te ontwikkelen en op school te verankeren, hebben teams daarom een breed taalbeleid nodig.

Inclusief meertalig taalbeleid

Een inclusief meertalig schoolbeleid is gebaseerd op de volgende vijf principes:

1. **Meertaligheid als troef** - Leerlingen aanmoedigen om hun volledige taalrepertoire te gebruiken en te ontwikkelen is essentieel.

De meertaligheid van leerlingen - hun vermogen om te luisteren, spreken,

lezen en/of schrijven in meerdere talen - is een waardevol leerhulpmiddel. Het onderhouden en verder ontwikkelen van de thuistalen van leerlingen, leidt tot een grotere cognitieve flexibiliteit en betere schoolprestaties. Docenten kunnen pedagogische middelen inzetten die het gebruik van verschillende talen omvatten. Een voorbeeld daarvan is het gebruik van pedagogical translanguaging” (Cenoz & Gorter, 2021). Meertalige leerlingen kunnen dus worden aangemoedigd om te vertalen tussen talen die ze kennen, om zo hun vakinhoudelijk leren en het verwerken van de instructietaal te ondersteunen.’

Lees ook: Translanguaging in de klas, Veenis en Broekhof

2. **Hoge verwachtingen met passende ondersteuning** - Hoge verwachtingen hebben van meertalige leerlingen en hun tegelijkertijd de taalondersteuning bieden die ze nodig hebben, is goed voor hun leerproces.

Meertalige leerlingen hebben baat bij hoge verwachtingen die hen inspireren, motiveren en uitdagen. Docenten moeten doelen stellen die leerlingen van alle achtergronden, vaardigheden en niveaus van beheersing van het Nederlands uitdagen, ze passende veeleisende activiteiten bieden en van hen actieve betrokkenheid en

concentratie verwachten. In tegenstelling tot leerlingen die Nederlands als eerste taal leren, hebben meertalige leerlingen een dubbele taakstelling: tegelijkertijd de Nederlandse taal leren en inhoud leren door middel van het Nederlands. Dat betekent dat docenten hoge verwachtingen van hen moeten hebben en tegelijkertijd taalondersteuning op het juiste niveau (*scaffolding*) moeten aanbieden, zodat leerlingen toegang krijgen tot het lesprogramma en hun kennis en vaardigheden kunnen demonstreren. Docenten kunnen dat bijvoorbeeld doen door taalsensitief les te geven.

Meer over taalsensitief of taalbewust lesgeven, een infographic met een voorbeeld:

3. **Geïntegreerde focus op inhoud en taal** - Focussen op taal tijdens de zaakvakken is cruciaal voor de vooruitgang en de prestaties van meertalige leerlingen.

Het curriculum moet zo worden ontworpen dat in de klas aan de behoeften van alle leerlingen kan worden voldaan. Alle extra ondersteuning die nodig is, moet in de reguliere les worden aangeboden. De taalontwikkeling in het Nederlands moet geïntegreerd en ingebed worden in het curriculum, in taalrijke reguliere lessen. Elke docent zou zichzelf daarom ook als taaldocent moeten zien. Apart aanbod voor meertalige leerlingen moet beperkt worden en een specifiek doel hebben, gekoppeld aan de reguliere les. Taalgericht vakonderwijs is een goede manier om de juiste taalsteun in de zaakvakken te bieden.

Lees ook: Effectiever onderwijzen door taalgericht vakonderwijs

Leerlingen blijken ook meer sense of belonging op school te ervaren als er tolerant wordt omgegaan met de talige diversiteit

4. Effectieve en holistische beoordeling van leerlingen - Het formatief beoordelen van meertalige leerlingen schept een breed beeld van de leerling, waardoor docenten passende en gerichte ondersteuning kunnen plannen.

Effectief assessment voorziet voor docenten in de informatie die zij nodig hebben om het onderwijs aan te kunnen passen op meertalige leerlingen. Een eerste intake moet talige en educatieve data opleveren, zoals informatie over de taal- en geletterdheidsvaardigheden van de leerling, eerdere scholing en de huidige cognitieve vaardigheden van de leerling in kwestie. De initiële beoordeling van de Nederlandse taalvaardigheid moet luisteren, spreken, lezen en kijken, en schrijven omvatten. Een beoordeling van de thuistaal levert nuttige informatie op; een gezonde taalontwikkeling in de thuistaal biedt een goede basis voor de ontwikkeling van alle verdere talen. Voortdurende formatieve beoordeling omvat de beoordeling van de Nederlandse taalontwikkeling, de beheersing van de verschillende vakken en informatie van de ouders over de ontwikkeling van de thuistaal.

Meer over formatief evalueren

Lees ook: *Nieuw-onderzoek-naar-meertalig-toetsen-voor-inclusiever-onderwijs*

5. Educatieve partnerschappen tussen school en thuis - Het betrekken van meertalige leerlingen en hun gezinnen bij alle aspecten van het schoolleven verbetert hun welzijn en motivatie om te leren en is goed voor de school.

Om op school succesvol te kunnen zijn, moeten meertalige leerlingen zich vanaf de eerste dag veilig en vertrouwd voelen en mogen ze niet worden uitgesloten van enig aspect van het schoolleven. Scholen moeten een inclusieve cultuur bevorderen, waarin meertalige leerlingen worden aangemoedigd om deel te nemen aan alle schoolse activiteiten (Mesman, 2010). In het kader van educatieve partnerschappen tussen school en thuis is er sprake van een proces waarbij betrokkenen erop gericht zijn elkaar wederzijds te ondersteunen. Ze proberen hun bijdragen zoveel mogelijk op elkaar af te stemmen, met als doel het leren, de motivatie en de ontwikkeling van de leerlingen te bevorderen. Zo worden er respectvolle relaties met ouders en de bredere gemeenschap opgebouwd. Sommige meertalige ouders worden geconfronteerd met extra uitdagingen ten aanzien van hun betrokkenheid bij de school. Daarom moeten scholen toegankelijk communiceren en van hun personeel, schoolbreed, verwachten dat zij wederkerige relaties opbouwen met ouders van meertalige leerlingen, zodat de betrokkenheid van gezinnen en wederzijds begrip actief wordt bevorderd. ■

Hier vind je een handreiking over educatieve partnerschappen:

Hier vind je tips en een roadmap om een inclusief meertalig taalbeleid te ontwikkelen:

En tot slot, een overzicht van kansrijke benaderingen voor meertaligheid:

Joana Duarte is gespecialiseerd in meertaligheid en onderwijs, en werkt aan de Rijksuniversiteit Groningen als universitair hoofddocent en is ook bijzonder hoogleraar aan de Universiteit van Amsterdam en lector Meertaligheid en Geletterdheid bij NHL Stenden Hogeschool.

Bronnen:

- Agirdag, O. (2020). *Onderwijs in een gekleurde samenleving*. EPO.
- Duarte, J. (2020). *Troef of trend? Actuele ontwikkelingen in de meertaligheidsdidactiek*. NHL Stenden Hogeschool.
- Hélot, C. & Young, A. (2006). *Imagining Multilingual Education in France: A Language and Cultural Awareness Project at Primary Level*. In O. García, T. Skutnabb-Kangas & M. Torres-Guzmán (Ed.), *Imagining Multilingual Schools: Languages in Education and Glocalization* (pp. 69-90). Multilingual Matters.
- Mesman, J. (2010). *Oud geleerd, jong gedaan. Investeren in ouders bevordert de onderwijskansen van jonge kinderen*. Leiden: Universiteit Leiden.
- Muysken, P. C., & Kuiken, F. (2009). Doe je voordeel met meertaligheid. *Didactief*, 6, 36-37.
- Van der Wildt, Van Avermaet, P., & Van Houtte, M. (2017). Multilingual school population: ensuring school belonging by tolerating multilingualism. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, 20(7), 868-882.